

Förlåtelse behöver vi

Strävan efter det normala, rena och friska är inget som bara kan förpassas till tiden kring andra världskriget. Vår egen tid är minst lika präglad av de tankegångarna. Det menar **Lotta Lundberg**, som är aktuell med sin fjärde roman, *Skynda, kom och se*.

Bild: JÜRGEN SCHOOF

BERLINARE. Lotta Lundberg sökte och fick ett författarstipendium för att kunna resa till Berlin och skriva *Skynda, kom och se*. I dag bor hon i staden – här står hon vid en Trabant, den gamla östtyska bilen.

Kritikerna har gjort vägen inför hennes nya roman. Själv säger Lotta Lundberg att det inte är förrän nu som hon börjar förstå vad det är för slags bok hon skrivit. Och varför den berört människor. Drivkraften har varit att diskutera utanförskap, ondska, skuld. Civillikurage.

– Inte för att jag på något sätt är godare än någon annan, utan för att det är viktigt att våga prata om våra grundläggande värderingar. Att se vad vi människor faktiskt är kapabla till, säger Lotta Lundberg på telefon från Berlin där hon numera bor.

Grotesk dans på Gröna Lund

Boken tar sin början i Brooklyn, New York, på 1930-talet. Cirkusvärgarna lever ett allt annat än glamouröst liv på nöjesfältet Coney Island, och deras ledare Glauers diplomatiska balansakter mellan de egna och de fullväxta blir alltmer desperata. Han och kollegan Ka reser i stället till det upplysta och civiliserade Tyskland, för att starta ett teatersällskap. Men året är 1933 och i Berlin är stämningen obehaglig. Efter att ha stött på Verner ("världens minsta man") och dvärgen Nelly, som till på köpet är mulatt, beger de sig i sista minuten till Stockholm och Gröna Lund, som välkomnar dem med öppna armar. Men inte ens det jämlikhetssträvande Sverige blir det trygga hem de längtat efter.

Bakgrunden till boken är en kvinna som Lotta Lundberg träffade när hon pluggade i

"Skuld är som gödsel på livet. Det stinker en tid men är nödvändigt för att det ska kunna växa igen. Om man inte kan känna skuld kan man inte förändras."

Uppsala i början av 80-talet. Kvinnan var precis som Nelly kortväxt och färgad, hade förekommit i några av Zarah Leanders filmer och dansade före kriget "grotesk dans" på Gröna Lund. Hon och Lotta blev vänner.

– Jag kände att jag ville skriva om henne, men hade inte tillräckligt mycket mognad eller mod för att kunna göra det, som tur var. Jag ville ju inte göra henne och andra kortväxta till freaks ännu en gång.

Längtan att höra till

För några år sedan sökte Lotta Lundberg ett författarstipendium för att kunna vara i

Berlin och skriva *Skynda, kom och se*. Men det blev inte hennes väninnas historia, även om berättelsen delvis vilar på sanna händelser.

– Jag insåg att jag inte kunde skriva om utanförskap som om det bara fanns en enda överlevnadsstrategi, utan tog det som en litterär utmaning att försöka ha flera perspektiv på smärta.

Att de kortväxta är utsatta för omvärldens blickar och hån gör dem inte till bättre människor. De behandlar varandra illa, vänder bort blicken när det blir för obekvämt – precis som alla andra. Lotta Lundberg behandlar också detta tema. Gränsen mellan ont och gott går rakt igenom varje människas själ, hur obehagligt det än är att inse.

– Det är en sådan missuppfattning att svårigheter automatiskt förädlar en människa, eller ger henne tolkningsföreträde när det gäller smärta. Ju mer skit du varit med om, desto hårdare arbete är det ju att orka bli konstruktiv och levande igen.

Längtan att höra till, att vara som alla andra drabbar alltså även de kortväxta i Lotta Lundbergs roman. Leksaks mannen Verner betraktar de glädjefyllda Berlinborna en solig sommar dag:

"Och med handen på hjärtat, hade han

Lotta Lundberg

- Född i Uppsala 1961.
- Familj: "För liten."
- Bor: "I Berlins tråkigaste stadsdel Wilmersdorf."
- Har skrivit: debuterade 1998 med *Låta sig hända. Allt jag vill ha* gavs ut 2003.
- Aktuell med *Skynda, kom och se* (Bonniers)

inte också velat stå och skrika sig hes på Hitlers födelsedag? Om det hade varit ett alternativ som erbjudits honom? Om han hade varit en av dem som fick vara med, hade han inte då valt att vara det? Han kunde bara ana vilket kurage det krävdes för att välja utanförskapet."

"Att leva är i viss mån att vara skyldig"

Lotta Lundberg har funderat mycket över vår strävan efter att vara som alla andra, få känna gemenskap. En strävan som ibland har ett mycket högt pris.

– Civillikurage är något oerhört svårt. Det är bara att gå till vilken arbetsplats eller grupp som helst. Hur många vågar ställa sig upp och protestera när ingen annan gör det?

Över huvud taget saknar hon en seriös de-

batt om moral och etik i politiken. Kd får ensamrätt på livets viktiga frågor, när det är något som borde beröra alla, menar hon. I stället tycker vi att skuld och "synd" är något oridsenligt och vill helst inte kännas vid att vi alla är i behov av förlåtelse.

– Skuld är som gödsel på livet. Det stinker en tid men är nödvändigt för att det ska kunna växa igen. Om man inte kan känna skuld kan man inte förändras. Att leva är i viss mån att vara skyldig, och vi måste inse vår egen destruktiva potential för att kunna göra något åt den. I stället väljer vi bekvämligheten. Just därför var boken också väldigt jobbig att skriva, för jag tvingades titta in i mitt eget mörker.

En norm som alla ska uppfylla

Lotta Lundbergs nästa projekt är ingen bok, men väl en pjäs – om dödshjälp. Som ett slags fortsättning på *Skynda, kom och se*.

– I Sverige har vi länge haft en längtan att göra fint och städa bort. Fattigdom, syfilis, alkoholism. Självklara saker kan tyckas, men rätt som det är, har man börjat sortera och skicka människor, plötsligt har man skapat en norm som alla ska uppfylla. Det är farligt. Världighet handlar väl ändå om att kunna känna sig ansvarig. Eller?